

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNICH
INSTYTUTU DENDROLOGII POLSKIEJ AKADEMII NAUK
(wersja pełna)

Rozdział I
Postanowienia ogólne

§ 1

1. Standardy Ochrony Małoletnich Instytutu Dendrologii Polskiej Akademii Nauk w Kórniku, zwane dalej Standardami, zostały opracowane w związku z obowiązkami nałożonymi ustawą z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich.
2. Ilekroć w Standardach jest mowa o:
 - 1) Instytucie – należy przez to rozumieć Instytut Dendrologii Polskiej Akademii Nauk w Kórniku;
 - 2) Arboretum – należy przez to rozumieć Arboretum i Las Doświadczalny Instytutu;
 - 3) pracownikach – należy przez to rozumieć wszystkich pracowników zatrudnionych w ramach umowy o pracę oraz osoby zaangażowane w działalność Instytutu na podstawie innych umów, tj. doktorantów, stypendystów, stażystów, praktykantów oraz osoby zatrudnione w ramach umów cywilnoprawnych, które mają kontakt z małoletnimi w związku z wykonywaną na terenie Instytutu działalnością;
 - 4) krzywdzeniu małoletniego – należy przez to rozumieć popełnienie czynu zabronionego lub czynu karalnego na szkodę małoletniego lub zagrożenie dobra małoletniego;
 - 5) małoletnim – należy przez to rozumieć osobę, która nie ukończyła 18 roku życia.

Rozdział II

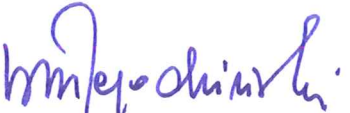
Zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnimi a pracownikami Instytutu, a w szczególności wskazujące zachowania niedozwolone wobec małoletnich

§ 2

1. Dyrekcja Instytutu jest odpowiedzialna za przygotowanie i wdrożenie Standardów w Instytucie.
2. Każdy pracownik powołany do realizacji działalności związanej z edukacją małoletnich zobowiązany jest zapoznać się ze Standardami, co potwierdza złożeniem pisemnego oświadczenia (Załącznik nr 1).
3. Kierownik komórki organizacyjnej zobowiązany jest prowadzić rejestr zrealizowanych zajęć edukacyjnych z udziałem małoletnich (Załącznik nr 2).

§ 3

1. Dyrekcja Instytutu przed dopuszczeniem pracownika do działalności związanej z edukacją małoletnich ma obowiązek sprawdzić pracownika w Rejestrze Sprawców

 1

Przestępstw na Tle Seksualnym, zwanym dalej Rejestrem. Osoba figurująca w Rejestrze nie może zostać dopuszczona do pracy z małoletnimi.

2. Nowo zatrudnieni w Instytucie pracownicy, podejmujący działania edukacyjne z udziałem małoletnich, są zobowiązani dostarczyć:
 - 1) informację z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939), lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego;
 - 2) informację z rejestru karnego państwa obywatelstwa – jeżeli dana osoba posiada obywatelstwo innego państwa niż Rzeczpospolita Polska;
 - 3) oświadczenie o państwie lub państwach innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo obywatelstwa, w których zamieszkiwała w ciągu ostatnich 20 lat (Załącznik nr 3), oraz informację z rejestrów karnych tych państw.
3. W przypadku uzyskania informacji o wszczęciu wobec pracownika postępowania karnego o przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub przestępstwo przeciwko małoletniemu, Dyrekcja Instytutu niezwłocznie odsuwa takiego pracownika od wszelkich form kontaktu z małoletnimi.

§ 4

1. Podstawową zasadą czynności podejmowanych przez pracowników w kontaktach z małoletnimi jest działanie na rzecz ich dobra. Pracownicy traktują małoletnich z szacunkiem. Podczas prowadzonych zajęć małoletni przebywa pod opieką rodzica, opiekuna prawnego bądź nauczyciela.
2. Pracownicy zobowiązani są do utrzymywania profesjonalnej relacji z małoletnimi oraz każdorazowego rozważenia, czy reakcja, komunikat bądź działanie wobec małoletniego są odpowiednie do sytuacji, bezpieczne i uzasadnione.
3. W przypadku zaobserwowania sytuacji przemocowych pomiędzy samymi małoletnimi każdy pracownik Instytutu zobowiązany jest do natychmiastowej reakcji i stosownej interwencji polegającej na powstrzymaniu eskalacji konfliktu i zachowań niedozwolonych.
4. Decyzje dotyczące konkretnego małoletniego powinny uwzględniać również bezpieczeństwo pozostałych małoletnich.
5. Pracownicy Instytutu monitorują sytuację i dobrostan małoletnich oraz zwracają uwagę na właściwość i poprawność relacji zachodzących pomiędzy pracownikami Instytutu a małoletnimi oraz pomiędzy samymi małoletnimi.
6. Pracownik Instytutu, który ma świadomość, iż małoletni doznał jakiegś krzywdy (np. znęcania fizycznego, psychicznego lub wykorzystania seksualnego), zobowiązany jest do zachowania szczególnej ostrożności w kontaktach z małoletnim, wykazując zrozumienie i wyczucie.

§ 5

Zasady komunikacji

1. Należy przestrzegać następujących zasad komunikacji z małoletnim:
 - 1) w komunikacji z małoletnim należy zachować cierpliwość i szacunek;
 - 2) należy słuchać uważnie małoletniego i udzielać mu odpowiedzi adekwatnych do jego wieku i danej sytuacji;
 - 3) należy unikać sytuacji, które mogą zawstydząć, upokarzać, lekceważyć i obrażać małoletniego; nie należy podnosić głosu na małoletniego w sytuacji innej niż wynikająca z zagrożenia bezpieczeństwa małoletniego lub innych osób.

§ 6

Zachowania niedozwolone wobec małoletnich

1. Nie należy zachowywać się w obecności małoletnich w sposób niestosowny; obejmuje to używanie wulgarnych słów, gestów i żartów, czynienie obraźliwych uwag, nawiązywanie w wypowiedziach do aktywności bądź atrakcyjności seksualnej oraz wykorzystywanie wobec małoletniego relacji władzy lub przewagi fizycznej (zastraszanie, przymuszanie, groźby).
2. Nie jest dozwolone utrwalanie wizerunku małoletniego dla celów prywatnych poprzez filmowanie, nagrywanie głosu, fotografowanie. Zakaz ten obejmuje także umożliwienie utrwalenia wizerunków małoletnich osobom trzecim. Wyjątkiem jest utrwalanie wizerunku na potrzeby działalności promocyjnej Instytutu, na podstawie zgody udzielonej wcześniej przez rodziców lub opiekunów prawnych.
3. Nie jest dozwolone proponowanie małoletniemu alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji, jak również używanie ich w obecności małoletniego.
4. Nie jest dozwolone nawiązywanie z małoletnim jakichkolwiek relacji romantycznej lub seksualnej, lub relacji mogących zostać uznane za posiadające takie właściwości. Obejmuje to także seksualne komentarze, żarty, gesty oraz udostępnianie małoletniemu treści erotycznych i pornograficznych.
5. Nie jest dozwolone utrzymywanie kontaktów towarzyskich z małoletnimi za pośrednictwem szeroko rozumianych sieci komputerowych.
6. Każde przemocowe działanie wobec małoletniego jest niedopuszczalne. Nie wolno bić, szturchać, popychać ani w jakikolwiek sposób naruszać sfery fizycznej i psychicznej małoletniego.
7. Nie wolno dotykać małoletniego w sposób, który może być uznany za nieprzyzwoity lub niestosowny.
8. Kontakt fizyczny z małoletnim obejmować może sytuacje, w których jest on konieczny (np. asekuracja, względy bezpieczeństwa). Przy podejmowaniu kontaktu z małoletnim z niepełnosprawnością lub specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uwzględnia się w sposób szczególny tę kwestię.

 3

Rozdział III

Zasady i procedury podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego

§ 7

Procedura postępowania w przypadku podejrzenia krzywdzenia małoletniego

1. Pracownik mając uzasadnione podejrzenie, że małoletni jest krzywdzony, niezwłocznie zawiadamia policję, opisując okoliczności zdarzenia. W zależności od dynamiki sytuacji i okoliczności, telefon wykonuje osoba, która jest bezpośrednim świadkiem zdarzenia. Zawiadamiający jednocześnie o zdarzeniu informuje Dyrektora Instytutu notatką służbową (Załącznik nr 3).
2. Uzasadnione podejrzenie krzywdzenia małoletniego występuje wtedy, gdy:
 - 1) małoletni ujawnił pracownikowi fakt krzywdzenia,
 - 2) pracownik zaobserwował krzywdzenie małoletniego.
3. W uzasadnionych przypadkach można dokonać obywatelskiego zatrzymania osoby podejrzanego. W takiej sytuacji, do czasu przybycia policji należy trzymać tę osobę pod nadzorem minimum dwóch osób, w osobnym pomieszczeniu w separacji od innych osób przebywających na zajęciach edukacyjnych.
4. W każdym przypadku należy zadbać o bezpieczeństwo małoletniego. Małoletni powinien przebywać pod opieką pracownika Instytutu do czasu przyjazdu policji. Każdorazowo należy rozważyć udzielenie niezbędnej pomocy przedmedycznej, a jeśli sytuacja będzie tego wymagała – należy wezwać zespół ratownictwa medycznego.
5. W związku z zaistniałą sytuacją należy zabezpieczyć materiał np. z monitoringu oraz inne istotne dowody (np. dokumenty) dotyczące zdarzenia i na wniosek służb przekazać ich kopię listem poleconym lub osobiście prokuratorowi lub policji.

§ 8

Procedura postępowania w przypadku podejrzenia krzywdzenia lub krzywdzenia małoletniego przez pracownika Instytutu

1. Osoba, która uzyskała informację, że małoletni jest krzywdzony przez pracownika Instytutu, ma obowiązek jej przekazania do Dyrekcji.
2. Dyrektor Instytutu organizuje spotkanie z pracownikiem i kierownikiem komórki organizacyjnej, pod którą pracownik podlega, na którym informuje pracownika o otrzymaniu zgłoszenia o podejrzeniu.
3. Spotkanie ma na celu omówienie sytuacji małoletniego i zasadności podejrzeń oraz wypracowanie sposobu postępowania w tym konkretnym przypadku. Przebieg rozmowy oraz podjęte ustalenia są dokumentowane w formie notatki służbowej.
4. W przypadku stwierdzenia niezasadności podejrzenia krzywdzenia małoletniego kierownik stwierdza ten fakt w notatce służbowej (Załącznik nr 4).

5. W przypadku zasadności podejrzeń co do krzywdzenia małoletniego przez pracownika, Dyrektor Instytutu informuje o zdarzeniu rodziców lub opiekunów prawnych małoletniego oraz odpowiednie instytucje (policja lub prokuratura).
6. Wobec pracownika, w stosunku do którego zachodzi zasadność podejrzenia popełnienia przestępstwa, podejmuje się kroki zgodne z Kodeksem Pracy lub innymi ogólnymi przepisami prawa.
7. Wszyscy pracownicy Instytutu i inne osoby, które w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych powzięły informację o krzywdzeniu małoletniego lub informacje z tym związane, są zobowiązane do zachowania tych informacji w tajemnicy, włączając informacje przekazywane uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych.

§ 9

Składanie zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego oraz zawiadamianie sądu opiekuńczego

1. W przypadku, gdy zachodzi podejrzenie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego, Dyrektor Instytutu składa zawiadomienie na policję lub do prokuratury (Załącznik nr 5).
2. Dyrekcja podejmuje niezbędne czynności, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Rozdział IV

Zasady ustalania planu wsparcia małoletniego po ujawnieniu krzywdzenia

§ 10

1. Z uwagi na rodzaj prowadzonej działalności edukacyjnej, udział małoletnich w zajęciach organizowanych przez pracowników Instytutu jest przeważnie jednorazowy. W przypadku ujawnienia krzywdzenia małoletniego stosuje się zapis zawarty w § 7 ust. 4 Standardów.

Rozdział V

Zasady przeglądu i aktualizacji standardów

§ 11

1. Standardy obowiązujące w Instytucie podlegają przeglądowi:
 - 1) co najmniej raz na dwa lata – w terminie ustalonym przez Dyrektora Instytutu;
 - 2) każdorazowo w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego;
 - 3) w razie nowelizacji aktów prawnych, mających wpływ na kształt przyjętych standardów oraz procedur.
2. Wnioski z przeprowadzonego przeglądu Standardów należy pisemnie udokumentować (Załącznik nr 6).

 5

3. Przegląd Standardów, obowiązujących w Instytucie, polega przede wszystkim na ustaleniu spełniania przez standardy wymogów przepisów prawa powszechnie obowiązującego.
4. Przeglądu Standardów, obowiązujących w Instytucie, dokonuje wyznaczony przez Dyrektora zespół.
5. W przypadku, gdy przegląd wykaże niespełnianie przez Standardy wymagań określonych w przepisach lub też Standardy z innych przyczyn okazały się nieaktualne lub nieodpowiadające potrzebom ochrony małoletnich, dokonywana jest aktualizacja Standardów.
6. Aktualizacji Standardów, obowiązujących w Instytucie, dokonuje wyznaczony przez Dyrektora zespół. W przypadku aktualizacji Standardów, przygotowany projekt jest przyjmowany przez Dyrektora Instytutu w drodze zarządzenia.

Rozdział VI

Zakres kompetencji osoby odpowiedzialnej za przygotowanie pracowników Instytutu do stosowania standardów, zasady przygotowania tego personelu do ich stosowania oraz sposób dokumentowania tej czynności

§ 12

1. Osobą odpowiedzialną za przygotowanie pracowników do stosowania standardów ochrony małoletnich jest kierownik odpowiedniej komórki organizacyjnej Instytutu. Dyrekcja może również upoważnić wyznaczoną przez siebie osobę do przygotowania pracowników Instytutu do stosowania standardów ochrony małoletnich.
2. Dokumentację dotyczącą rejestrów karnych oraz oświadczeń dotyczących zapoznania się pracownika ze Standardami gromadzi pracownik Instytutu ds. kadr.

Rozdział VII

Zasady i sposób udostępniania rodzicom albo opiekunom prawnym lub faktycznym oraz małoletnim standardów do zaznajomienia się z nimi i ich stosowania

§ 13

1. Dokumentacja składająca się na standardy ochrony małoletnich (wersja pełna i skrócona) jest dostępna na stronie internetowej Instytutu.
2. Na życzenie rodziców, opiekunów prawnych oraz małoletnich standardy ochrony małoletnich są udostępniane w formie papierowej. Dokumenty w formie papierowej znajdują się w gablocie informacyjnej Instytutu i w kasie biletowej Arboretum.

Rozdział VIII

Sposób dokumentowania i zasady przechowywania ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego

§ 14

1. Każdy ujawniony lub zgłoszony incydent lub zdarzenie zagrażające dobru małoletniego, na temat którego Instytut posiada wiedzę, zostaje odnotowany w ewidencji zdarzeń zagrażających dobru małoletniemu (Załącznik nr 7)
2. Ewidencji zdarzeń zagrażających dobru małoletniemu nadaje się kategorię archiwalną zgodnie z przepisami odrębnymi.
3. Każdorazowy wpis do ewidencji zdarzeń zagrażających dobru małoletniemu uruchamia procedurę przeglądu i ewentualnej aktualizacji standardów ochrony małoletnich.
4. Ewidencję zdarzeń zagrażających małoletniemu prowadzi pracownik Instytutu ds. kadr.

Rozdział IX

Zasady korzystania z urządzeń elektronicznych z dostępem do sieci Internet oraz procedury ochrony małoletnich przed treściami szkodliwymi i zagrożeniami w sieci Internet oraz utrwalonymi w innej formie

§ 15

1. W trakcie zajęć edukacyjnych pracownicy Instytutu nie zapewniają małoletnim dostępu do urządzeń elektronicznych z dostępem do sieci Internet. Zajęcia nie wymagają używania telefonów przez małoletnich.
2. Jeżeli małoletni korzysta w trakcie zajęć z urządzeń elektronicznych z dostępem do sieci Internet, robi to pod nadzorem rodzica, opiekuna prawnego lub nauczyciela.
3. W przypadku zajęć edukacyjnych wymagających dostępu do urządzeń elektronicznych z dostępem do sieci Internet, pracownik Instytutu ma obowiązek poinformowania małoletniego o zasadach bezpiecznego korzystania z sieci Internet. Przekazuje w szczególności informacje o zagrożeniach i treściach szkodliwych.

Rozdział X

Zasady ochrony wizerunku małoletniego

§ 16

1. Pracownicy Instytutu uznając prawo małoletniego do prywatności i ochrony dóbr osobistych, zapewniają ochronę wizerunku małoletniego.
2. Upublicznienie przez pracownika Instytutu wizerunku małoletniego utrwalonego w jakiegokolwiek formie (tj. fotografia, nagranie audio-wideo) wymaga pisemnej zgody rodzica lub opiekuna prawnego małoletniego.
3. Jeżeli wizerunek małoletniego stanowi jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza, zgoda rodzica lub opiekuna prawnego

Wm. Jęgodziński

na utrwalanie wizerunku małoletniego nie jest wymagana.

Rozdział XI

Postanowienia końcowe

§ 17

1. Standardy zostają wywieszone w widocznym miejscu w Instytucie i na stronie internetowej – w wersji pełnej oraz skróconej (Załącznik 8).

DYREKTOR
INSTYTUTU DENDROLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
prof. dr hab. inż. Andrzej M. Jagodziński

Pieczątka Instytutu

.....
(miejscowość i data)

.....
imię i nazwisko

.....
komórka organizacyjna Instytutu

OŚWIADCZENIE
o zapoznaniu się ze Standardami Ochrony Małoletnich

Oświadczam, że zapoznałam się/ zapoznałem się ze Standardami Ochrony Małoletnich Instytutu Dendrologii Polskiej Akademii Nauk w Kórniku, a także zostałam/zostałem poinstruowana/poinstruowany o konieczności i zasadach ich stosowania.

.....
Podpis

Pieczęćka Instytutu

REJESTR ZAJĘĆ Z MŁODOCIANYMI w (nazwa komórki organizacyjnej) w roku

Lp.	Data, godzina zajęć	Rodzaj zajęć	Liczba osób małoletnich	Kontakt do zamawiającego oraz liczba opiekunów	Lista pracowników Instytutu biorących udział w zajęciach	Uwagi
1.						
2.						
3.						
4.						

Wnieśli

Lp.	Data, godzina zajęć	Rodzaj zajęć	Liczba osób małoletnich	Kontakt do zamawiającego oraz liczba opiekunów	Lista pracowników Instytutu biorących udział w zajęciach	Uwagi
5.						
6.						
7.						
8.						

Wm. Jędrzejko

Pieczątka Instytutu

.....
(miejscowość i data)

.....
imię i nazwisko

.....
komórka organizacyjna Instytutu

OŚWIADCZENIE

**na potrzeby wykonania obowiązków określonych przepisami o przeciwdziałaniu
zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich**

Stosownie do art. 21 ust. 5 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 560) oświadczam, że:

☐ w ciągu ostatnich 20 lat nie zamieszkiwałam / nie zamieszkiwałem w innych państwach niż Rzeczpospolita Polska (i państwo obywatelstwa – jeżeli dotyczy);

☐ w ciągu ostatnich 20 lat zamieszkiwałam / zamieszkiwałem w następujących państwach innych niż Rzeczpospolita Polska (i państwo obywatelstwa – jeżeli dotyczy):

.....
.....
.....

Jestem świadoma/y odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

.....
Podpis

NOTATKA SŁUŻBOWA

dotyczy: powzięcia przez pracownika Instytutu lub pozostały personel podejrzenia, że małoletni jest krzywdzony

Imię oraz nazwisko małoletniego:	
Osoba zawiadamiająca:	
Data powzięcia informacji:	

OPIS ZDARZENIA ORAZ PODJĘTE DZIAŁANIA POMOCOWE

podpis osoby zgłaszającej

data i podpis Dyrektora Instytutu

Załącznik nr 5

Komenda Policji w _____

bądź Prokuratura Rejonowa w _____

Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa

Niniejszym zawiadamiam o możliwości popełnienia przestępstwa kwalifikowanego z art ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17 ze zm.) na szkodę małoletniego***

UZASADNIENIE

W uzasadnieniu opisać stan faktyczny, w szczególności w jaki sposób pracownicy placówki dowiedzieli się o przestępstwie popełnionym na szkodę małoletniego i jakie okoliczności lub dowody świadczą o możliwości popełnienia przestępstwa. W miarę możliwości, jeżeli okoliczności te stały się wiadome pracownikom placówki, należy podać następującego dane dotyczące przestępstwa: - data, - miejsce, - okoliczności przestępstwa, - świadkowie; - materiał dowodowy o popełnieniu przestępstwa np. dokumenty, wydruki, nagrania, zaświadczenia.

.....

Imię i nazwisko osoby zgłaszającej

* W razie braku możliwości dokonania kwalifikacji przestępstwa można tą część pominąć

**należy wpisać dane dziecka

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEGO PRZEGLĄDU STANDARDÓW OCHRONY
MAŁOLETNICH

Data przeprowadzenia przeglądu:	
Imiona i nazwiska osób przeprowadzających przegląd:	
Wnioski z przeprowadzonego przeglądu:	

Podpisy osób przeprowadzających przegląd:

Podpis Dyrektora Instytutu:

*Pieczętka Instytutu***EWIDENCJA ZDARZEŃ ZAGRAŻAJĄCYCH DOBRU MAŁOLETNIEGO**

Rok:

Lp.	Opis zdarzenia	Podjęte czynności	Podpis osoby wprowadzającej dane do ewidencji
1.			
2.			
3.			
4.			

STANDARDY OCHRONY DZIECI I MŁODZIEŻY BIORĄCYCH UDZIAŁ W ZAJĘCIACH EDUKACYJNYCH

- wersja skrócona (dla małoletniego)

Zasady bezpiecznych relacji podczas zajęć

1. W trakcie udziału w zajęciach edukacyjnych w Instytucie Dendrologii PAN przebywaj w grupie pod opieką rodzica, opiekuna prawnego lub nauczyciela. Nie odłączaj się od grupy bez zgody opiekuna.
2. Przestrzegaj zasad bezpieczeństwa obowiązujących w budynkach Instytutu i na terenie Arboretum. Nie narażaj innych na niebezpieczeństwo. W przypadku zajęć odbywających się poza Instytutem (w szkole, w przestrzeni publicznej, na festynie) przestrzegaj zasad zachowania w tych obiektach.
3. Każdy ma prawo do wyrażania swojego zdania, myśli i przekonań, jeśli nie naruszają one dobra osobistego innych osób.
4. Nikt nie może stosować wobec Ciebie przemocy – bić, szturchać, popychać, zawstydząć, upokarzać, lekceważyć, obrażać ani dotykać w sposób, który może być uznany za nieprzyzwoity lub niestosowny.
5. Nikt nie powinien używać wobec Ciebie wulgarnych słów, gestów czy żartów, czynić obraźliwych uwag, kierować wypowiedzi dotyczących aktywności bądź atrakcyjności seksualnej oraz wykorzystywać władzy lub przewagi fizycznej.
6. Nikt nie powinien proponować Ci alkoholu, wyrobów tytoniowych czy innych nielegalnych substancji, jak również używać ich w Twojej obecności podczas zajęć.
7. Nikt nie powinien nagrywać ani rozpowszechniać Twojego wizerunku bez Twojej zgody.
8. Jeżeli poczujesz się w trakcie zajęć niekomfortowo wobec konkretnych zachowań osób dorosłych albo rówieśników, powiedz o tym rodzicowi, opiekunowi, nauczycielowi lub pracownikowi Instytutu.

PAMIĘTAJ!

Każdy ma prawo do poszanowania godności. Jeśli doznajesz krzywdy lub jesteś jej świadkiem – natychmiast zgłoś to komuś dorosłemu:

**nauczycielowi,
rodzicowi,
opiekunowi prawnemu
bądź pracownikowi Instytutu.**

DYREKTOR
INSTYTUTU DENDROLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
prof. dr hab. inż. Andrzej M. Janocha